

קידושין בטבעת שניתנה לחתן ע"י אם הכלה

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יג עמוד א

היא איתתא דהוה קא מזבנה וורשכי, אתא ההוא גברא חטף וורשכא מינה, אמרה ליה: הבה ניהלי, אמר לה: אי יהיבנא לך מיקדשת ליי? שקלתיה ואישתיקה; ואמר ר"ג, יכולה למימר: אין שקלי, ודידי שקלי. איתיביה רבא לר"נ: קידשה בגזל ובחמס ובגניבה, או שחטף סלע מידה וקדשה - מקודשת! התם בדשדיך.

רא"ש קידושין פרק א סימן כ

אמנם נראה לי אם יאמר לו השאילני טבעת כדי לקדש בו את האשה דהויא מקודשת דכיון שהשאיל לו אדעתא לקדש בו את האשה אנו סהדי דגמר בלבו ליתנו לו ובאותו לשון שיועיל לענין קידושין שתהא האשה מקודשת בו כי אדעתא דהכי מסר לידו הטבעת ואם לא יועיל בלשון שאלה יהיה בלשון מתנה לכל הפחות תהיה מתנה על מנת להחזיר והויא מקודשת ויקנהו מן האשה ויחזירנה לו או יחזיר לו דמיו ... והיינו טעמא נמי הכא דמפליגין בין גזל דאחרים לגזל דידה דבגזל דאחרים אינה מקודשת כלל ובגזל דידה אי שדיך או אמרה אין מקודשת ואמאי והלא אין הממון שלו ולא יהיב לה ולא מידי אלא ודאי היינו טעמא דכיון דנתרצית להתקדש בממון זה אנו סהדי שמחלה לו הממון שגזל ממנה ויהיה שלו כדי שתוכל להתקדש [בממון זה] כיון שאי אפשר לה להתקדש בענין אחר אמדינן הכי דעתה והוי כאילו אמרה כן בפירוש וכן בנדון זה המשאיל טבעת לאוהבו לקדש בו את האשה אנו סהדי שדעתו ליתנו לו בכל יפוי לשון וכח שיועיל ויהיה לו בו כח וזכות לקדש בו את האשה אדעתא דהכי מסרו לידו ואם לא יועיל לשון שאלה יתפס בו לשון אחר שיועיל לענין קידושין דכולי עלמא לאו דינא גמירי והוי סבורין שיועיל לשון שאלה ולעולם אמדינן דעתיה דכיון דמסרו לידו לקדש בו את האשה שדעתו שאם לא יועיל לשון שאלה שיתנהו לו בלשון אחר המועיל קידושין ולכל הפחות הויא מתנה על מנת להחזיר כדפרישית לעיל ואפילו במתנה גמורה היה לנו לומר שבדעתו ליתנה לו אם לא יועילו הקידושין בע"א כדחזינו בגזל דידה אע"פ שלא אמרה כלום אמדינן דעתה שנתנה לו הממון שלה כדי שתתקדש בו.

שר"ת הרשב"א חלק ד סימן רעג

ועוד, שבעל הדבר הוא דאמרינן שאינו טועה, וגמר ויהיב לשם מתנה, לדעת שמואל. אבל הכא, שהמשאיל אינו בעל דבר, מה לו שיתנו לזה, ובלשון שאלה, ויתכיון למתנה כדי שיהיו מעכשיו קיימין. ותדע לך, שהרי ב"ט של חג, שאין אדם יוצא בלולב של חבירו, דבעינן: לכס; אינו יוצא, לא בגזול, ולא בשאול. וא"כ נאמר דבשאול יוצא, דהא במשאיל יודע שאינו יוצא בשאול ממש, וא"כ נאמר שאף הוא נתנו לו לשם מתנה, כדי שיצא בו. ולא עוד, אלא אפילו השאילו לו לזמן מרובה שהנאתו שוה דינר או יותר, אינה מקודשת, אא"כ הודיע שהיא לו /שמא צ"ל: לא/ נתרצית להתקדש, אלא בגופו לא בהנאתו לבד. ולא עוד, אלא אפילו הודיע ואמר לה: מושאל הוא אצלי, לחמש שנים, והרי את מקודשת לי בהנאתו, קרוב הדבר בעיני, שאינה מקודשת, לפי שכל מה שמקדשת בו, אם חוזר בעינו, הרי זה כע"מ שתחזירה לו, שאינה מקודשת, כדי שלא יאמרו אשה מתקדשת בחליפין. וכן, אין הנדון דומה לגזל דידה, דבשדיך, מקודשת, כמו שאמרת. דהתם, כיון דשדיך, וקבלתו לשם קידושין, אנו סהדי דניחא לה בהכי, והרי גומרת בלבה שתהא שלו, ומוחלתו לו לשעה, דיותר ממה שהאיש רוצה לישא, אשה רוצה להנשא. ומיהו הנדון שלפנינו שנתנה לו האשה במתנה, דרך אחר יש לו, שמתנה גמורה יש כאן. אלא שיש להסתפק אם הוא שלה, ויש לה רשות ליתן אותה במתנה, שלא מדעת הבעל, אם לאו.

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף כ עמוד ב

בעי רמי בר חמא: היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה, והרי היא יוצאה מתחת ידו, מהו? מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה, או דלמא (אשה) לא ידעה לאקנויי? אמר אבוי, ת"ש: אף הוא העיד על כפר קטן שהיה בצד ירושלים, והיה בו זקן אחד והיה מלוה לכל בני הכפר, וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים, ובא מעשה לפני חכמים והכשירוהו; ואמאי? הא בעינא +ירמיהו ל"ב+ ספר מקנה וליכא! אלא לאו משום דאמרינן אקנויי מקנה להו.

חידושי הרשב"א מסכת גיטין דף כ עמוד ב

ואהדר ליה אעיקרא דדינא כלומר דגט מיהא הוי ולאו משום דידעא לאקנויי אלא דרבנן אקנו ליה זוזא דספרא דחשו חכמים לתקנתה כדי שלא יעגן אותה אדמי כתיבת הגט, וכיון שכן אף טבלא שלה אקנו ליה ואפקורי אפקרוה רבנן לגבי ידיה משום תקנתא דמה לי גיטא דכתיב אננירא מה לי דכתיב אטבלא דידה, הא דידה והא דידה, וכיון דהאי אפקרו משום תקנתה הם הכי אפקרוה לטבלא משום תקנתא דהא טבלא הדרא לה.

שר"ת הרשב"א חלק א סימן אלף רמא

למונטסון שאלת עמדתי על ענין האיש שאמר שקדש את האלמנה. ועל מה שהעידו העדים שהאלמנה תבעה אותו לקדשה והשיב הוא אין לי טבעת. ואמר' לו בת האלמנה הרי לך טבעת וקבלו וקדשה בו והאלמנה כופרת בכל זה. ונסתפקת בזה אף לדברי העדים כיון שאין הטבעת שלו אם נחוש לקדושיו. ואם נחוש לקידושין

...אבל להתירה לעלמא בלא גט איני רואה. דשמא טבעת זו במתנה נתנה לו הבת ושלה הוא ועל מנת להחזירו לה נתנוהו לו. ואף על פי שאפשר לומר דמן הסתם כל מה שיש ביד האשה מתכשיטין וכיוצא בהן של בעל ואין לה רשות בהן ליתנם לאחרים. מכל מקום מידי ספק אינו יוצא והלכך לפי דברי העדים הרי היא מקודשת ולכל הפחות ספק מקודשת וצריכה גט ממנו.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן כח סעיף ב

גזל את האשה או גנבה או חמסה, וחזר וקידשה בגזל או בגניבה ובחמסה שלה, ואמר לה: הרי את מקודשת לי בו, אם לא קדם ביניהם שדוכים ונטלה ושתקה, אינה מקודשת. אבל אם שידך תחלה, (דהיינו שנתרצית לישא אותו, אע"פ שלא היו שוין בנתינת הנדוניה) (הגהות אלפסי פ"ק דקדושין), או אפילו לא שידך תחלה וכשאמר לה: התקדשי לי בזה ונתנו בידה אמרה: הן, הרי זו מקודשת (וצריך לשלם לה גזילותיה) (ה"ר"ן פ"ב דקדושין).

סעיף יט: השואל חפץ מחבירו והודיעו שרוצה לקדש בו אשה, מקודשת. ואם לאו, הרי הוא ספק מקודשת. הגה: וה"ה לשוכר כלי או חפץ מחבירו וקידש בו (ת"ה ס' ר"י). שאל כלי מאשה שיש לה בעל, וקידש בו, חוששין לקידושין, אע"פ שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה ולא שאל מן הבעל (רשב"א אלף רמ"ה / רמ"א / ותשובת הרמב"ן ס' קמ"ד).

ש"ת אמרי דוד (אבה"ע כב) הביא מספר תרומים לקושיא זו: א. בקדושין שאני שמבינה שאין כאן השאלה בעלמא שהרי בתמורה לחפץ היא מקנה את עצמה (וכאילו משלמת לו). ב. בקדושין שאני שגומרת ומקנה כיוון דמגיעה לה הנאה דטב למיתב טן דו. ג. בקדושין שאני שהכל יודעים שיש פה קנין שהבעל קונה האשה ובודאי שצריך לתת לה משלו וכדאיתיה בגמ' שלא בכל דבר אשה מוכנה להקנות את עצמה, אך בגט זה דין "חיצוני" למעשה הגרושין שהגט יהיה משל בעל. ד. המצב של גזל פועל כבר קניין מסויים בחפץ שבשביל להשלימו מספיק רמת הקנאה של האשה. ה. הרשב"א לשיטתו בגזל סובר שצריך לשלם לה על הגזילה, ובמכר ודאי אומרים דידיעא להקנות.

ש"ת חתם סופר חלק ג (אבן העזר א) סימן פו

ארי נעשה שואל מדעת תורה בעובדא דהוה אתי' לקמי' דפר"מ ברב א' ססידר קידושין ולא שאל תחת החופה אי הטבעת שלו ולאחר זמן נתברר שבטבעת כניסתם לחופה כשלא הי' לו להחתן טבעת קידושין ושמעיה הכלה כן מסרה מפתח ארגזה לנשים להוציא משם טבעת שלה לתנו לחתן לקדשה בו ונמצא שקידשה בטבעת שלה וכשבא עובדא לפני פר"מ אחר זמן הצריך לקדשה שנית ולייחד בפני עדים במקום חופה וכ' טעמו ונימוקו דאע"ג דפסק בש"ע א"ע ס' כ"ח סעיף י"ט דהשואל חפץ מחברו והודיעו שרוצה לקדש בו אשה מקודשת דמסתמא נותן לו בכל אופן המועיל שיהי' ראוי לקדש בו מ"מ הכא איתתא אפשר לא ידעה לאיקנויי כדבעי' להו לרמי בר חמי בגטין כ' סוף ע"ב ולפי הרשב"א מסקנא דרב אשי דאשה כותבת גיטה מטעם הפקר ב"ד ולא שידעה לאיקנויי' ושלזה נתכוון תשו' רש"ך דמיייתי ב"ש ס' קכ"ד סס"ק י"ט וא"כ הכא בקידושין דלא שייך אקני' לי רבנן דמהיכי תיתי למעבד תקנתא להקנו' לו ולהפקר ב"ד בחנם א"כ אינה מקודשת ויהי' כל בעילותיו זנות ע"כ חש לה פר"מ והצריך קידושין וחופה שנית ובעי ממני לחות דעתי הנמוכה אי טב הורה.

והכי קאמר דמערב היוצא אחר חיתום שטרות לא מוכח דאיכא למימר שאני גברא אך השתא ממילא מוכח מאשה כותבת גיטה דאין לומר מדרבנן הא דומי' דבעל כותב שובר והתם אפי' אי כתובה דרבנן מ"מ לאיזה צורך עבדי רבנן תקנתא כיון דבעל ידע לאיקנויי וע"כ קנין גמור קאמר ה"ג גבי אשה קנין גמור ואיתתא ידעא לאיקנויי' וא"ש הכל ודברי רשב"א אינם עיקרי' ולית מאן דחש לי' לפע"ד ופר"מ ל"י מדות חסידות עביד כראוי' לגברא דכוותי'.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יד סעיף ג

השואל מחבירו טלית שאינה מצוייצת, פטור מלהטיל בה ציצית כל ל' יום, דכתיב: כסותך (דברים כב, יא) ולא של אחרים. אבל אחר ל' יום, חייב מדרבנן, מפני שנראית כשלו. הגה: ואם החזירו תוך ל' וחזר ולקחו, אינו מצטרף, רק בעינן ל' יום רצופים (נימוקי יוסף הלכות ציצית). שאלה כשהיא מצוייצת, מברך עליה מיד.

משנה ברורה סימן יד ס"ק יא

(יא) מברך עליה - ויש מחמירין וסוברין שלא לברך אא"כ נתן לו בפירוש במתנה ע"מ להחזיר אך רוב האחרונים מסכימים לפסק השו"ע והטעם הוא דהא אדעתא דהכי השאילה לו שיברך עליה וכיון שא"א לו לברך אא"כ תהיה שלו הוי כאילו נתנה לו במתנה ע"מ להחזיר. ולתחלה בודאי יותר טוב לבקש מהמשאיל שיתן לו במתנ' ע"מ להחזיר ולא לעיכובא. .... ע"כ כתב בדרך החיים דיותר טוב שיכוין בכל אלו שלא לקנות כדי שלא יצטרך לברך לכו"ע לבד מהטלית ששאל בעת התפלה לצאת בו. וכ"ז בטליתות של איש פרטי אבל בטליתות של קהל כעין שלנו המצויות בבתי כנסיות צריך לברך עליו לכו"ע אפילו כשלו בשו רק לעבור לפני התיבה או לעלות לתורה משום דטלית של קהל אדעתא דהכי קנוהו מתחלה שכל מי ששובש אותו שיהיה שלו כמו באתרוג

ש"ת אגרות משה אבה"ע סימן צ

ועוד הא עיקר הקידושין לפי דבריה לא היו כלום כיון שהטבעת לקח על רגע אחת מבתולה אחרת ואחר שקדשה לקחה בחזרה. ולומר שאנן סהדי שידעה הבתולה שהשאילה הטבעת שצריך ליתן במתנה כדי שיוכל לקדשה וגמרה לשם מתנה, עי' ברא"ש פ"ק דקדושין ס' יב, ליכא משני טעמים חדא שבזמננו רובא דרובא אינם יודעים...